

## Neatkarīgs pilsoniskās telpas novērtējums – *OECD Civic Space Scan*

### **Metodika**

Pilsoniskās telpas novērtējums jeb **Civic Space Scan** ir neatkarīgs, padziļināts un kvalitatīvs pētījums par pilsoniskās sabiedrības attīstības priekšnosacījumiem. Šo novērtējumu veic OECD. Vērtējums ir par izvēlēto OECD dalībvalsti.<sup>1</sup>

Datu vākšanas process notiek partnerībā ar OECD dalībvalsti un ir pielāgots konkrētas valsts kontekstam un vajadzībām. Novērtējumā piedalīsies eksperti no citām OECD valstīm, to vadīs dažāda profila ekspertu komanda no OECD sekretariāta.

*Civic Space Scan* izmaksas nav ietvertas OECD Darba Programmā un Budžetā (*Program of Work and Budget*), tāpēc OECD dalībvalstis tiek aicinātas iesaistīties OECD izdevumu segšanā. Šobrīd *Civic Space Scan* izmaksas ir 25 000 euro.<sup>2</sup>

Pētījumu veic, balstoties uz OECD analītisko ietvaru<sup>3</sup>. Tālāk sniegt īss analītiskā ietvara kopsavilkums latviešu valodā.

### **Mērķis un galvenās jomas**

*Civic Space Scan* ietvaros tiek vērtēts, kā valdība sekmē pilsoniskās sabiedrības veidošanos un attīstību un kāda ir abu pušu sadarbība.

***Civic Space Scan* četras galvenās jomas ir:**

- pilsoniskā sabiedrība un civiltiesības (vārda, pulcēšanās un biedrošanās brīvība, valsts pienākums aizsargāt žurnālistus, ziņotājus un aktīvistus),
- plašsaziņas līdzekļu loma, tiesības un brīvības,
- atbalstošas vides veidošana pilsoniskajai sabiedrībai,
- līdzdalība oficiālās politikas veidošanā, lēmumu pieņemšanas procesos, pakalpojumu dizainā un sniegšanā.

*Civic Space Scan* mērķis ir sniegt pielāgotus, savlaicīgus un praktiski īstenojamus **OECD ieteikumus dalībvalstīm**, kā reaģēt uz mainīgajiem izaicinājumiem un iespējām sekmēt pilsoniskās sabiedrības attīstību. *Skenēšanā* iegūtie rezultāti palīdzēs attīstīt pamatprincipu kopumu, kā valdības visā pasaulē var vislabāk aizsargāt un veicināt pilsonisko sabiedrību.

### **Process**

***Civic Space Scan* īsteno, veicot šādus pasākumus:**

1. **Esošo kvalitatīvo un kvantitatīvo datu analīze.**
2. **Faktu vākšanas misija.** Dažādu profilu speciālistu komanda dodas uz OECD dalībvalsti ar faktu vākšanas misiju, veic daļēji strukturētās intervijas ar valdības un nevalstiskajām organizācijām (piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, akadēmiskās aprindas, privātais sektors, plašsaziņas līdzekļi).
3. **Dialogs un rekomendācijas.** Skenēšanas process kalpos kā platforma konstruktīvam dialogam un kopīgai darbības plānošanai. Tiks organizēta kopīga valsts līmeņa sanāksmē, kur pulcēsies nevalstiskā sektora ieinteresētās puses un sabiedrības locekļi, kā arī valdības puses pārstāvji. Kopīgi novērtēs galvenos pilsoniskās telpas

<sup>1</sup> Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Atvērtās pārvaldības darba grupas ietvaros.

<sup>2</sup> OECD Sekretariāta informācija 20.07.2020.

<sup>3</sup> OECD. *Civic Space Scan analytical framework in the area of open government.*

elementus savas valsts kontekstā un kopīgi vienosies par prioritāro ieteikumu (rekomendāciju) sarakstu valdībai pilsoniskās telpas uzlabošanai.

#### 4. **Fakultatīvi – deliberatīva komponente.**

##### *Izpētes jomas*

- **Tiesiskais regulējums un politikas ietvars:** likumi, politikas un institūcijas, kas izveidoti, lai veicinātu pilsonisko iesaistīšanos un atbalstītu konstruktīvu valdības un pilsoniskās sabiedrības dialogu;
- **Pilsoniskās sabiedrības tiesību ievērošana praksē:** kā praktiski tiek ievērotas pilsoniskās tiesības un brīvības, piemēram, vai ir pieeja informācijai par valsts institūciju darbu un lēmumiem, cik brīvi iespējams paust savu viedokli, pulcēties, kā valdība aizsargā aktīvistus;
- **Plašsaziņas līdzekļi, digitālā vide:** brīvi mediji ir neatņemama pilsoniskās telpas sastāvdaļa; tehnoloģiju sniegtās iespējas medijiem, pilsoņu medijiem, pilsoņu žurnālistika, digitālās vides iespējas valdības – sabiedrības dialogam, digitālā vide un personīgā brīvība (datu aizsardzība u.tml.), dezinformācija;
- **Atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbībai:** kā valsts sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību, kādas ir pilsoniskās sabiedrības un valsts attiecības; cik proaktīvi valsts atbalsta pilsonisko organizāciju veidošanos; vai atbalsta uzraudzības organizācijas (*watchdog*) vai vairāk atbalsta uz pakalpojumu sniegšanu vērstas organizācijas; iekļaušanās NVO; valsts prasību slogs NVO; inovatīvi mehānismi; dialoga platformas ar valsti; kādas ir NVO operacionālās problēmas, kā valsts palīdz tās risināt; NVO finansējums (valsts, korporatīvais, ziedojumi); cita veida valsts atbalsts;
- **Sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā:** iedzīvotājiem - individuāli vai kā noteiktu kopienu (interesu grupu) pārstāvjiem - jābūt iespējai ietekmēt lēmumus, kas tos skar un jābūt piedalīties valsts politiku un lēmumu izstrādē. Šajā sadaļā vērtē, cik lielā mērā valsts un pilsoniskā sabiedrība vēlas un spēj sadarboties, vai valsts respektē pilsoniskās sabiedrības kā sargsuņa, neatkarīgā interešu aizstāvja, attīstības aģenta lomu, kā NVO veicina valsts atbildību un atskaitīšanos, piemēri NVO interešu aizstāvības darbam, kā valdība reaģē uz iedzīvotāju iniciatīvām un sociālās atbildības projektiem, mehānismi viedokļa sniegšanai (sabiedrības apspriešanas, darbs komitejās, iesaistīto pušu darba grupas u.tml.), apmācības valsts institūcijās par līdzdalību un deliberatīvu iesaistes metožu izmantošanu, līdzdalības dinamika cauri gadiem, galvenie izaicinājumi tiem, kuri cenšas ietekmēt valdības lēmumus;
- **Pilsoniskā sabiedrība – galvenie aktieri:** cik plaša un cik dažāda ir biedrošanās, attiecību raksturs starp dažādām nevalstiskām/ ieinteresētajām pusēm.

Informāciju apkopojā: Valsts kanceleja. 21.07.2020